

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Derleme Makale / Review Article

Pozitif Sosyal Hizmet: Yeniden Bir Kavramsallaştırma

Positive Social Work: A Reconceptualization

Ozan SELÇUK¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ozan.selcuk@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2852-7491

Başvuru: 22.02.2021
Kabul: 11.09.2021

Atıf:
Selçuk, O. (2021). Pozitif sosyal hizmet: Yeniden bir kavramsallaştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1523-1541. DOI: 10.33417/tsh.884937

ÖZET

Profesyonel yardım mesleklerinde iyilik hali ve mutluluk gibi pozitive olan yönelimi son dönemlerde artış eğilimi göstermektedir. Psikoloji, psikoterapi ve psikiyatri gibi alanlarda bu pozitif yönelimleri görmek mümkün olmaktadır. Pozitif psikoloji, pozitif psikoterapi ve pozitif psikiyatri ekollerinin de bireylerin semptomları yerine güçlü yanlarına, zayıflıkları yerine erdemlerine, eksiklikleri yerine becerilerine ve kaynaklarına odaklanıyor olması bu yönelimin en bariz örnekleri arasındadır. İnsan beyninin pozitiften ziyade negatife daha fazla dikkat ediyor ve daha güçlü tepki gösteriyor olması pozitif yönelimin önemini ortaya koymaktadır. Yaşamdaki zorluklarla mücadele etmede güçlü içsel kaynaklara ihtiyaç duyarız ve böylece psikolojik sağlamlığımızı geliştirebiliriz. Aynı şekilde hastalık yerine sağlık, stres yerine yeterlilik, çatışma yerine iş birliği, karamsarlık yerine umut daha iyidir. Bu bağlamda sosyal hizmette de bu pozitif odağı görmek mümkündür. Uluslararası tanımında insanın güçlendirilmesini ve özgürleştirilmesini temel alan sosyal hizmet, insan doğasına pozitif bakmaktadır. Buradan hareketle bu makalenin amacı sosyal hizmet müdahale alanı için pozitif yönelimli bir kavramsallaştırma sunarak Pozitif Sosyal Hizmet adıyla yeni bir modele zemin hazırlamaktır.

Anahtar kelimeler: Pozitif sosyal hizmet, güçlendirme, pozitif psikoloji, pozitif psikoterapi, pozitif psikiyatri

ABSTRACT

The positive orientation such as wellbeing and happiness in professional helping professions has been augmenting recently. Positive orientation can be found in fields such as psychology, psychotherapy, and psychiatry. The most obvious example of this orientation is that positive psychology, positive psychotherapy, and positive psychiatry schools focus on clients' strengths and virtues instead of their weaknesses and skills instead of deficits. The human mind pays more attention to negatives than positives and reacts more strongly, revealing the importance of positive orientation. We need substantial internal resources to tackle life's difficulties, and thus, we can improve our psychological resilience. Likewise, it is better to focus on health instead of illness, cooperation instead of conflict, hope instead of pessimism. It is possible to see this positive focus in social work. Based on human beings' empowerment and liberation in its international definition, social work takes a positive view of human nature. From this point of view, this article aims to lay the groundwork for a new model called Positive Social Work by presenting a positively oriented conceptualization for social work intervention.

Keywords: Positive social work, empowerment, positive psychology, positive psychotherapy, positive psychiatry

GİRİŞ

Sabahları ufak bir pozitif düşünce tüm gününüzü değiştirebilir.

-Dalai Lama

Sosyal hizmet mesleği de dahil olmak üzere profesyonel yardım mesleklerinde pozitif yönelim son dönemlerde artış eğilimi göstermektedir (Kreiviniene ve Rimkus, 2016; Chakhssi, Kraiss, Sommers-Spijkerman ve Bohlmeijer, 2018; Cheung, Xu, Liu, Chen, Leung ve Huang, 2019; Cheung ve Leung, 2020; Eryılmaz, 2020). Başta pozitif psikoloji ve pozitif psikoterapi olmak üzere psikoloji ve psikoterapi gibi alanlarda bu pozitif yönelimleri görmek mümkün olmaktadır. Çağdaş pozitif ruh sağlığı hareketi olarak da adlandırılan psikoterapi ve psikolojideki bu gelişmelere 2012 yılında Dilip V. Jeste'nin kurucusu olduğu pozitif psikiyatri alanının da dahil olmasıyla ruh sağlığı alanındaki çalışmalar daha farklı bir boyuta taşınmış olup tanımlamalar iyilik hali ve mutluluğun teşvik edilmesi şeklinde genişlemiştir. Son yıllarda Dünya Sağlık Örgütü'nün biyolojik, psikolojik ve sosyal iyilik hali olarak tanımladığı sağlık tanımına "spiritüel iyilik halini" de eklemesi de pozitif yönelimi ileri bir boyuta taşımıştır (Cagande, Messias ve Peseschkian, 2020). Pozitif yönelim zayıflıklar yerine kaynaklara, kötü yerine iyiliğe, patolojiler yerine bireylerin başarılarıyla ilgilenmeyi gerektirmektedir (Peterson, 2006). Pozitif yönelim olumsuzlukları veya eksiklikleri dışarıda bırakmak yerine semptomları güçlü yanlarla, riskleri kaynaklarla, eksiklikleri değerlerle, pişmanlıkları umutla bütünleştirmektedir (Rashid, 2015). Diğer bir deyişle insan doğasına yönelik pozitif yaklaşım anlayışı semptomların iyileştirilmesine odaklanan medikal modele bir alternatif olmayıp eksiklik ve kaynaklara sağaltıcı bir şekilde odaklanmayı dengeleyecek bir değişim sürecini ifade etmektedir. Pozitif psikoloji, pozitif psikoterapi ve pozitif psikiyatri ekollerinin de bireylerin semptomları yerine güçlü yanlarına, zayıflıkları yerine erdemlerine, eksiklikleri yerine becerilerine ve kaynaklarına odaklanıyor olması bu yönelimin en bariz örnekleri arasındadır.

İnsan deneyimlerinin karmaşıklığı karşısında bir anlayış geliştirmede eksiklik temelli yaklaşımın günümüzde var olması kısmen anlaşılabilir bir durumdur. İnsan zihni, pozitif yerine negatif ögelere daha güçlü bir şekilde tepki vermektedir (Rozin ve Royzman, 2001). Olumsuz izlenimler ve basmakalıp inanışlar kolay ve hızlı oluşurken çok zor bir şekilde ortadan kalkmaktadır. İnsan beyninin pozitiften ziyade negatife daha fazla dikkat ediyor ve daha güçlü tepki gösteriyor olması pozitif yönelimin önemini ortaya koymaktadır. Yaşamdaki zorluklarla mücadele etmede güçlü içsel kaynaklara ihtiyaç duyarız ve böylece psikolojik sağlamlığımızı geliştirebiliriz. Aynı şekilde hastalık yerine sağlık, stres yerine yeterlilik, çatışma yerine iş birliği, karamsarlık yerine umut daha iyidir (Baumeister vd., 2001).

Sosyal hizmet mesleğinde de bu pozitif odağı görmek mümkündür. 2014 yılında IFSW ve IASSW tarafından kabul edilen uluslararası tanımında insanın güçlendirilmesini ve özgülleştirilmesini temel alan sosyal hizmetin insan doğasına pozitif baktığı söylenebilir (Hare, 2014). İnsan doğasına olumlu bakışı vurgulayan güçlendirme yaklaşımı sosyal hizmetin pozitif yönelimine ilişkin önemli bir örnektir. Literatürde doğrudan pozitif sosyal hizmet modeline ilişkin neredeyse hiçbir çalışma

bulunmamaktadır. Doğrudan bu kavramsallaştırma üzerine yapılmış nadir araştırma ve derleme çalışmaları sosyal hizmette pozitif yönelimin tartışılmaya başlandığının kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır (Goldstein, 2009; Kreiviniene ve Rimkus, 2016; Ogden ve Rogerson, 2019; Cheung ve Leung, 2020).

Bu çalışma ile geleneksel yaklaşım ve pozitif yönelim detaylı bir şekilde tartışılmış ve bu tartışma literatürde yer alan araştırma bulguları ile desteklenmiştir. Buna ek olarak, pozitif sosyal hizmete ilişkin bir kavramsal harita oluşturulması girişiminde bulunulmuştur. Ancak pozitif sosyal hizmet kavramıyla negatif sosyal hizmet gibi bir kavramın var olduğu algısı yaratmak amaçlanmamıştır. Literatürde pozitif kavramı tek bir faktörü tanımlamamakla birlikte (Forgeard vd., 2011; Frey ve Stutzer, 2010) bu çalışmada negatif-pozitif dikotomisi de yaratılmaya çalışılmamıştır. İnsanın pozitif yönünü vurgulayan *iyi oluş* kavramı ile ilgili olarak Seligman ve Csikszentmihalyi'nin (2000) de ifade ettiği üzere bu durum basitçe bir "negatif psikolojik durumların yokluğu" anlayışından çok daha öte bir kavramdır. Dolayısıyla bu çalışmada esasen bir pozitif-negatif gerilimi yaratmak veya iki karşıt kavramı tez-antitez diyalektiği içerisinde tartışmak amaçlanmamıştır.

Psikoloji, psikoterapi ve psikiyatri gibi alanlar ile sosyal hizmetin de bir pozitif yöneliminin halihazırda var olduğu gerçeği pozitif kavramının daha yakından incelenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bunun sonucunda bu çalışma ile pozitif sosyal hizmete ilişkin bir kavram haritası oluşturulması amaçlanmıştır. Oluşturulacak zengin literatür ile de pozitif sosyal hizmetin, pozitif psikoloji, pozitif psikoterapi ve pozitif psikiyatri gibi analitik bir uygulama modeli olmasına zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Pozitif Kavramının Değerlendirilmesi

Bir insan, düşüncelerinin ürününden başka bir şey değildir; ne düşünürse o olur.

-Ghandi

Tarih boyunca bir birey olarak kendimizi nasıl algıladığımız değiştikçe dünyaya yönelik algımızda değişmektedir. Batıda Rönesans ve Aydınlanma ile birlikte bağımsızlık, bireyin eylemlerinin sorumluluğunu alması gibi bireyselliğin gelişiminin son aşamasını da "pozitif" düşünce oluşturmaktadır (Diaz ve Gonzalez, 2012, s.173). Mutluluk ve refah ile ilişkili olan pozitif düşünce, Puritanizme karşı Emerson'ın transandalizmiyle başlamıştır. Doğa bilimleri, felsefe ve hukuk gibi alanlarda kullanımına rastlanan pozitif kavramı psikoloji ve sosyal hizmet alanlarında da kullanılmaya başlanmıştır. Miller (2002), insanın doğasına yansız, negatif ve pozitif olmak üzere üç tür bakış olduğunu öne sürmektedir. Bu bağlamda birey merkezli psikolojik danışma yaklaşımı (Rogers, 1962) ve "kendini gerçekleştiren insan" (Maslow, 1968) kavramı psikolojide insana pozitif yaklaşımı gösteren önemli boyutlardır. Benzer şekilde ruhsal sağaltım olarak tanımlanan psikoterapide çeşitli kuramlardan biri olan pozitif psikoterapi de insan davranışının tamamen psiko-

patolojik olarak değerlendirilemeyeceğini ileri sürmektedir ve bireylerin yetenekleri üzerine odaklanarak kuramını olumluluk üzerine inşa etmektedir (Eryılmaz, 2020, s.10). Pozitif psikoloji alanının kurucusu olan Seligman'a göre *pozitif*, "niyet veya tavırda yapıcı bir girişimi ifade eden; iyimserlik ve güven gösteren, iyi bir onaylayıcı, yapıcı nitelikler gösteren" bir kavramdır (Dobiala ve Winkler, 2016, s.5). Bu tanımda pozitif kavramının iyi oluş, güçlü yönler ve erdemlere odaklandığı söylenebilir. Nossrat Peseschkian'ın öncüsü olduğu pozitif psikoterapi yaklaşımında pozitif kavramı ise Latince'de "positum" kelimesinden gelmekte ve "bütüncül olarak önümüze konan olgusal şeyler" olarak tanımlanmaktadır. Bütüncüllükten kastedilen nokta sadece iyi ve güçlü özellikler değil aynı zamanda kötü ve zayıflatıcı özelliklere odaklanmaktır (Peseschkian, 1987). Pozitif psikoterapide pozitif kavramı insanın doğasına pozitif bakmak, insanın gelişmemiş yeteneklerine pozitif yönde inanmak, insanın semptomlarını pozitif yorumlamak, çözüm odaklı süreçlerde pozitif tutuma sahip olmak anlamlarına gelmektedir. Benzer şekilde, 2012 yılında temelleri atılan pozitif psikiyatri de pozitif psikososyal faktörleri ve zihinsel sağlığı geliştirmeyi amaçlayan değerlendirmeler ve müdahaleler yoluyla iyilik halini anlamaya ve geliştirmeye çalışan psikiyatri bilimi ve uygulaması olarak tanımlanmaktadır ve psikiyatrinin geleceği olarak görülmektedir (Messias vd., 2020).

Pozitif yönelimi hem profesyonel yardım mesleklerinde hem de genel olarak sosyal bilimler dalında görmek mümkündür. Sosyal hizmetin "uygulamalı bir sosyal bilim alanı" (Klein ve Bloom, 1994) olması sosyal bilimlerde de pozitif yönelimi incelemeyi gerekli kılmaktadır. Pozitif sosyal bilimler olarak kavramsallaştırılan bu alan, insan iyiliğinin ve mükemmelliğinin hastalık, düzensizlik ve sıkıntı kadar özgün olduğunu varsaymaktadır (Peterson ve Park, 2003). Bu anlayış, insan doğasının bir hastalık modeli olduğu, insanın çevresinden dolayı kurban veya mağdur olduğu ve bunun sonucu olarak hayatta kalmaya çalışan canlı olduğu gibi varsayımlara karşı bir görüş olarak ortaya çıkmıştır. Pozitif sosyal bilimler, insanların sorunlarının olduğunu kabul ettiği gibi bu sorunların çözümünün olduğunu ve yapısal sorunlar karşısında değişimin gerçekleşmesi gerektiğini kabul etmektedir. Bu noktada pozitif sosyal bilimler, bu gerçekleri kabul ederken "sadece olumsuz olanın her şey olduğu varsayımını reddetmektedir" (Peterson, 2004, s. 187). İnsanı ve yaşamını anlamak için deneysel araştırmaların önemli olduğunu varsayan pozitif sosyal bilimlerin şemsiye bir kavram olarak üç konuyu ihtiva ettiği öne sürülmektedir: (1) pozitif öznel deneyimlerin incelenmesi (mutluluk, memnuniyet, tatmin, esenlik), (2) pozitif deneyimleri mümkün kılan pozitif bireysel özelliklerin incelenmesi (karakterin güçlü yönleri, yetenekler, ilgi alanları, değerler), (3) pozitif özellikleri ve deneyimleri mümkün kılan kurumların (aileler, okullar, işletmeler, topluluklar, toplumlar) incelenmesi (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Birey, topluluk ve sosyal kurumlara odaklanan bu pozitif yönelim bir bakıma kuram ve araştırmada neyin iyi olduğunun da araştırılmasını önermektedir.

Sosyal hizmet disiplinde pozitif yönelim tartışmasının bir benzerini de mesleğin ilk yıllarını etkileyen psikodinamik kuramlar ve sonra psikodinamik ve davranışsal kuramlara karşı olarak ortaya çıkan hümanistik kuramlar arasında görmek mümkündür (Teater, 2015). Sosyal hizmet uygulamasında kullanılan hümanistik kuramlar hümanist psikolojiden kaynaklanmakta ve psikodinamik yaklaşımların aksine insanların iyilik hallerini ve potansiyellerini, yaratıcılıklarını, sağlıklarını,

umutlarını, anlamlarını, ilişkilerini, amaçlarını ve bireylerin tam potansiyellerine ulaşmalarını (kendini gerçekleştirme becerisi) vurgulamaktadır (Crain, 2011). İnsanın vurgulanan bu pozitif özellikleri sağlıklı, mutlu ve anlamlı bir yaşamın anahtarı olarak görülmektedir.

Hak temelli yaklaşımın sosyal hizmete dahil olmasıyla birlikte mesleğin odağı ihtiyaçtan insan haklarına doğru değişmiştir. Benzer şekilde Radey ve Figley (2007, s.207) pozitif modelin, duygusal tükenme, tükenmişlik ve ikincil travma gibi çalışma ortamında stresle ilgili kavramlar yerine merhamet tatmini kavramının kullanıldığı sosyal hizmette odağı sorundan güç temelli yaklaşıma doğru değiştirdiğini ileri sürmektedir. Bu yaklaşıma göre pozitif sosyal hizmet, “müracaatçıların sosyal sorunlarıyla pozitif olarak ilgilendiği bir uygulama modeli” olarak tanımlanabilmektedir (Kreiviniene ve Rimkus, 2016, s.83).

Pozitif kavramına yönelik sosyal hizmet literatüründe çeşitli araştırmalara rastlanmaktadır. Pozitif eğitim kavramının sosyal hizmet eğitimine uyarlandığı bir araştırmada müfredata yapılan pozitif katkıların öğrencilerin iyi oluşlarını artırdığı bulunmuştur (Ogden ve Rogerson, 2019). Yapılan bir başka araştırmada ise özellikle bilinçli farkındalık (mindfulness) uygulamalarına odaklanan öz bakım öğelerinin sosyal hizmet eğitim programlarına ve derslerine dahil edildiğinde, sosyal hizmet uzmanlarında yüksek öz bakıma ve müracaatçılarda pozitif çıktılara yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır (Bonifas ve Napoli, 2014; Lee ve Himmelheber, 2016). Sosyal hizmet literatürü dışında olsa da “pozitif eğitim” üzerine yapılan çalışmalarda öğrencilerin psikolojik sağlamlığını artırma ve desteklemeye yönelik eğitimsel yaklaşımlar geliştiren bir alan olan ve Seligman’ın pozitif psikoloji üzerine çalışmalarına dayanan pozitif eğitim uygulamaları ilkökul düzeyindeki öğrencilerin iyi oluşlarını artırdığını, depresyon düzeylerini azalttığını ve akademik başarılarını yükselttiğini ortaya koymaktadır (Fredrickson ve Branigan, 2005; Seligman, 2012; Quinlan, 2017). Bu araştırmalardan anlaşılacağı üzere öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişimleri ile akademik başarılarını artırmayı amaçlayan pozitif kavramı güçlü yanları ve kaynakları geliştirmeye odaklanmaktadır.

Sosyal hizmetin tarihine bakıldığında kuram ve uygulamada pozitif yönelimin ortaya çıkışını görmek mümkündür. Güçlendirme kavramı, 1970’lerin ortalarında, öncelikle Barbara Solomon’un (1976; 1987) Black Empowerment adlı kitabının ve aynı adlı makalesinin yayınlanması yoluyla popüler hale gelmiş ve tipik olarak, kişisel, kişilerarası, politik ya da ekonomik gücü artırma süreci olarak tanımlanmaktadır; böylece bireyler, gruplar ve topluluklar yaşam durumlarını iyileştirmek için harekete geçebilirler (Evans, 1992). Güçlendirme uygulamasının odak noktası adaptasyon değildir, ancak bireylerin, grupların ve toplulukların sosyal sorunlarını iyileştirme kapasitesini artırmaktadır (Gutierrez, 1990). Odağın teşhis ve tedaviden iyileşme kapasitesine geçişi sosyal hizmetin odağını pozitif yöne çevirmesine yol açan önemli gelişmelerden biridir.

Güçlendirme yaklaşımı, ortaya çıktığı dönemde mesleğin odaklandığı kişisel sorunlar, zorluklar ve patolojilerini öne çıkaran söylemlere karşı olarak çıkmıştır (Healy, 2014, s.165). Sosyal hizmette paradigma değişimi anlamına gelen bu gelişme sosyal hizmetin sadece mesleki etkinliklerini değil

aynı zamanda düşünce şeklini, diskurunu ve bireye bakış açısını kökünden değiştirmiştir. Bu modelin gelişmesine en büyük katkılardan birini yapan ve bir sosyal hizmet akademisyeni olan Dennis Saleebey (2013), bu modelin başarısızlığa karşı başarı, hastalığa karşı sağlık, kusurlara karşı kaynaklar olarak tanımladığı bir iyilik ve umut hareketi olduğunu ileri sürmektedir. Dahası Saleebey (s. 37) mesleki uygulamalarda kusur ve sorunları öne çıkaran söylemlerin müracaatçıların kendilerine karşı tutumlarında negatif algı ve beklentilere sahip olmalarına yol açtığını ifade etmektedir. Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı ilişkisinde mesafe, kontrol, güç eşitsizliği gibi ilişki sorunları olması kaçınılmazdır.

Bir değer olarak güçlendirme birey, aile, grup veya toplulukların kendileri için gücü ellerinde tutabilmeleriyle, kendi eylemlerinin sonuçları hakkında sorumluluk alabilmelerini mümkün kılmalarıyla ve sonunda içinde buldukları topluma tam katılımlarının sağlanmasıyla ilgilidir (Tew, 2002). Sosyal hizmet sözlüğünde “kendine yardım” olarak tanımlanan güçlendirme (Thomas ve Pierson, 1995, s.134), müracaatçının bu noktada gücünün, bir kişinin diğerinin üzerinde otorite kurmasının çok ötesinde bir anlama sahip olduğu açıktır. Daha açıklayıcı bir ifade ile güç, risk altında veya dezavantajlı durumda olan bir bireyin kurtarılması veya bu birey üzerinde kontrol sağlanması değildir. Tam tersine güçlendirme yaklaşımı, halihazırda sahip oldukları güçlü yönlerini ve kaynaklarını temel alarak bireylerin bu durumlar karşısında kendileri için sorun çözme sorumluluğunu nasıl üstlenebilecekleri anlamına gelmektedir (Saleebey, 2013). Bu bağlamda güçlendirme yaklaşımından, özellikle planlı değişim sürecinin önemli bir basamağı olan keşfetme (ön değerlendirme) aşamasında faydalanılması başarılı bir müdahale için elzemdir.

Pozitif yaklaşımın önemli bileşenlerinden biri olan güçlendirme yaklaşımı sosyal hizmet dahil birçok profesyonel yardım mesleğinde önemli bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Güçlendirme odağı sosyal hizmette olduğu gibi pozitif psikoterapi (PPT) ekolünde de kendisine yer edinmiştir. Esasen pozitif psikoterapi ekolü güçler temelli bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Bu ekol, Maslow’un hümanistik yaklaşımını terapötik iş birliği ve psikodinamik anlayışla birleştiren ve kendine yardım ilkesiyle transkültürel gözlemlere dayanan kısa süreli bir psikoterapidir (Sarı ve Schlechter, 2020). Pozitif psikolojinin ilkelerine dayanan PPT, insan deneyimlerinin doğal karmaşıklıklarını dengeli bir şekilde anlamak için semptomları güçlü yönlerle, kaynakları risklerle, zayıflıkları değerlerle ve umutları pişmanlıkla bütünleştirir (Rashid, 2015). İnsan doğasına pozitif açıdan yaklaşan PPT, Peseschkian tarafından kuramsallaştırılmış psikoterapi modelidir (Peseschkian ve Walker, 1987). Bu model içerisinde “eklektik yaklaşımları barındırmakta ve analitik psikoteraplere dayanan kültürlerarası yaklaşım” olarak tanımlanmaktadır (Eryılmaz, 2017). Bu yaklaşım insan imgesine pozitif yaklaşmakta ve bireyi hem mikro hem de makro açıdan ele alarak bireyi ve çevresini daha etkin yollar aramak üzere hazırlar (Eryılmaz, 2020). PPT, insanın çeşitli yeteneklere sahip olduğunu ve bireyin semptomlarıyla yetenekleri arasında ilişki kurarak işlevselliğini ortaya çıkaran yetenekleri ortaya koyma girişimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Analitik bir yöntem olan PPT, kendi pozitif kavramlarını ortaya koymuş olup sistematik olarak insanların pozitif kaynaklarını, pozitif duygularını, pozitif ilişkilerini ve özünde motive edilmiş başarılarını kuvvetlendirmeyi amaçlar (Rashid, 2015). Kavramsal haritada görüleceği üzere PPT kendine özgü bir kavramsallaştırma ortaya koymuştur.

Tablo 1. PPT Kavramsal Haritası*

Pozitif psikoterapi	Açıklama
Sevme ve bilme kapasitesi ve yetenekler	Sevme kapasitesi, sabır, zaman, ilişki, güven, umut, şefkat/cinsellik, sevgi ve inanç yeteneklerini kapsar. Bilme kapasitesi, düzen, temizlik, dakiklik, kibarlık, dürüstlük, tutumluluk, itaat, adalet ve sadakat yeteneklerini kapsar.
Çatışmayla başa çıkma kaynakları ve model boyutları	4 boyut: beden, başarı, ilişki, maneviyat/fantezi
Etkileşim basamakları	3 evre: bağlanma, farklılaşma, ayrılma
Kendi kendine yardım	Bireyin hasta rolünü bırakıp kendisine yardım sunan rolünü üstlenmesidir (Peseschkian, 1996)
Çatışmalar	3 tür: gerçek çatışma, temel çatışma, anahtar çatışma
Pozitif yorumlar	Semptomların olumlu yorumlanması ve bu yolla acının azaltılmasına yardımcı olma (Peseschkian, 1996)
PPT ilkeleri	3 ilke: umut, denge, konsültasyon
Mikrotravmalar	Travmalar, bireyin kapasite ve yeteneklerini kullanmasını engeller. Bireyin işlevselliğini artırmak için travmalar üzerinde çalışmak gerekir.

*Eryılmaz'dan (2020, s. 10-14) uyarlanmıştır.

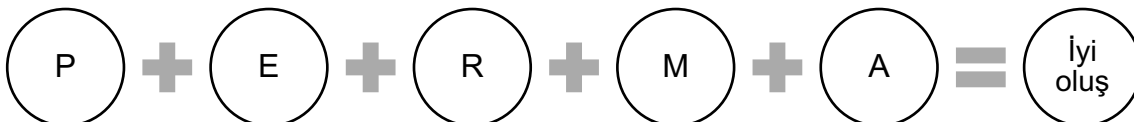
PPT, Tablo 1'de yer alan insanın sevme ve bilme kapasitesinin doğuştan geldiğine inanmakta ve içerisinde bilişsel, duygusal ve davranışsal yapıların olduğunu öne sürmektedir. Peseschkian (1996), psikolojik kökenli rahatsızlıkların, nevroz ve psikozların yeteneklerin ya çok gelişmesinden ya da hiç gelişmemesinden kaynaklandığını öne sürmektedir. Öte yandan benliğin şekillenmesinde önemli olan model boyutları ise bireyin anne, baba, çevresi ve diğer sistemlerle kurduğu ilişkiye odaklanmaktadır ve bu ilişkinin bireyin benliğini şekillendirdiğine inanmaktadır (Eryılmaz, 2020). PPT'de öne çıkan bu pozitif kavramlar bireye etki eden psikososyal faktörlerin büyüme, başarma ve iyi oluş yönünde gerçekleştiğinde bireyin psikolojik olarak büyümesi ve refahı artmaktadır. Kuramsal olarak öne sürülen bu yaklaşımların literatürde çeşitli araştırmalarla sınıandığını görülmektedir.

PPT'nin etkililiğine yönelik yapılan yarı-deneysel bir araştırmada deney ve kontrol gruplarına dahil edilen 30 yaşlı bireyin acı algısı ve ölüm anksiyetesi ölçülmek istenmiştir. Deneysel gruba sekiz oturumluk PPT uygulanmış ve kontrol grubuna herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular deney grubunda yer alan bireylerin acı algısı ve ölüm anksiyetelerinde kontrol grubuna oranla ciddi bir düşüş olduğunu ortaya koymuştur (Tavakoli vd., 2019). Grup pozitif psikoterapinin meme kanseri hastalarının depresyonları ve mutluluğu üzerindeki etkinliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bir başka araştırmada 42 meme kanseri hastaya uygulanan 10 oturumluk PPT sonrası elde edilen bulgular deney grubunda yer alan hastaların depresyon düzeylerinde ciddi bir azalmanın olduğu sonucunu göstermiştir (Dowlatabadi vd., 2016).

Bu araştırmalar pozitif yaklaşımın bireylerin psikolojik sağlıklarının önemli ölçüde iyileştiğini ortaya koymaktadır.

Yaşlılık alanında da pozitif yaklaşımın önemi çok büyük olup muhtemel önyargıların ortadan kaldırılması ve var olan kaynakların fark edilmesi açısından zengin bir bakış ağısı sunmaktadır. Bu bakış ağısı ayrıca sosyal hizmetin hak temelli yaklaşım vurgusuna da uygundur. Yaşlı nüfusa yönelik genel kanının “toplumda bir yük, gereksinimleri olan, problemlili” bir grup olduğu ileri sürülmektedir (Gee vd., 2004). Bu negatif kalıp yargılar ve toplumda oluşan bu imaja ek olarak yaşlılık dönemi fiziksel zorluklar ile uyum sorunları yaşlı nüfusun bu şekilde algılanmasına yol ağtığı söylenebilir. Ancak Kanada’da yedi farklı şehirde 88 yaşlı Çin kökenli Kanadalı göçmen bireylerle yapılan nitel bir araştırma bu algının tam tersini ortaya koymaktadır. Yapılan araştırmanın bulguları araştırmaya katılan yaşlıların ailelerine ev işlerinde ve torunlara bakmada yardım ettiklerini, sosyal yardım toplama gibi gönüllülük faaliyetlerine katıldıklarını, sağlıklı bir yaşam sürdürme şeklinde öz-bakımlarını sağladıklarını, yetişkin öğrenme ve üretkenlik süreçlerine katıldıklarını ortaya koymaktadır (Lai ve Andruske, 2014). Söz konusu araştırma belirli kültürdeki bireyleri kapsamasa açısından sınırlılığa sahip olsa da yaşlılık döneminin pozitif olarak şekillenebileceğini ağıkça göstermesi açısından oldukça önemli bulgulara sahip olduğu açıktır.

2000’li yılların başında Seligman tarafından temelleri atılan pozitif psikoloji üzerine yapılan araştırmalar çok hızlı bir şekilde artmış; ilk dönemlerinde bu alana adanmış akademik dergilerde yayınlar yer alırken bugün artık sosyal ve klinik psikoloji gibi çok geniş ölçekte dergilerde pozitif psikoloji odaklı yayınlar yer almaktadır (Csikszentmihalyi ve Csikszentmihalyi, 2006; David, Boniwell ve Conley-Ayers, 2012; Lopez ve Snyder, 2011; Joseph, 2015). Çok hızlı gelişim gösteren bu alan “bireylerin, grupların ve toplulukların gelişmesine veya işlevselliğine katkıda bulunan koşulların ve süreçlerin incelenmesi” olarak tanımlanmaktadır (Gable ve Haidt, 2005, s. 104). Pozitif psikolojide öne çıkan temalar ise minnettarlık, nezaket, olumlu ilişkileri teşvik etmek, umut ve anlam peşinde koşmaktır (Schuller ve Parks, 2014). Pozitif duygu ve karakter özelliklerin incelenmesi olarak tanımlanan pozitif psikolojide psikolojik iyi oluş ve mutluluk için Seligman tarafından geliştirilmiş iyi oluş kuramı önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. “P” ile sevinç, neşe gibi “pozitif duygular” (positive emotions), “E” ile hayatta bir şeyle ilgili olma veya ilgilenme gibi etkinlik ve organizasyonlara psikolojik “bağlılık” (engagement), “R” ile sosyal olarak ilişkilerde mutlu olma ve başkaları tarafından önemsenme olarak tanımlanan pozitif “ilişkiler” (relationships), “M” ile bir bireyin hayatının değerli olduğu inancını barındıran “anlam” (meaning), “A” ile amaçları gerçekleştirme olarak ifade edilen “başarı” (accomplishment) kastedilmektedir (Kern ve diğ., 2015, s. 263). Seligman (2011) bu modelin her bir ögesinin bireyin iyi oluşuna katkı yaptığını öne sürmektedir.

şekil 1. Pozitif Psikolojide İyi Oluş

Pozitif kavramı bireyin güçlü yanlarına odaklanmanın yanı sıra iyilik halini geliştirmeyi de içermektedir. Ciddi psikiyatrik sorunları olan bireylere yönelik pozitif psikoloji grup müdahalesinin test edildiği bir araştırmanın bulguları katılımcıların grup terapilerine yüksek katılım, bağlılık ve memnuniyet gösterdiğini ve dolayısıyla pozitif psikoloji grup terapisinin ciddi psikiyatrik sorunları olan bireylere yönelik güçlü çıktılar ortaya koymaktadır (Valiente vd., 2021). Pozitif psikoloji müdahalelerinin psikiyatrik veya somatik rahatsızlıkları olan bireylerin iyilik hali ve sorunlarına yönelik etkilerine yönelik yapılan bir meta-analiz çalışmada 1998-2017 yıllarında arasında gerçekleştirilmiş 30 klinik araştırma analiz edilmiştir. Analize dahil edilen bu 30 araştırma klinik rahatsızlıkları olan toplam 1864 hastayı temsil etmektedir. Analiz sonuçları bireylerin iyi oluşlarını artırdığı ve depresyon, anksiyete ve stres düzeylerini azalttığını göstermektedir (Chakhssi vd., 2018). Pozitif psikoloji müdahalelerinin etkisinin test edildiği birçok çalışma araştırmalara katılan bireylerde benzer bulgulara rastlandığını ve bireylerin iyi oluşlarının yanı sıra yaşam doyumlarının da arttığını gözlenmiştir (Müller vd., 2016; Pina vd., 2020).

Geleneksel Yaklaşım

Sosyal hizmet disipliniinde geleneksel yaklaşımı ele alırken mutlaka psikoloji, psikoterapi ve psikanaliz literatürüne değinmek gerekmektedir. Zira bu konuda yapılan çalışmalar söz konusu alanların sosyal hizmet yöntem ve uygulamaları ile sosyal hizmet uzmanlarını etkilediğini ortaya koymaktadır (Goldstein, 2007; Specht, 1990). Bu eleştiri sosyal hizmet mesleğinin kimliğine yönelik de getirilmiştir (Meyer, 1990; Saleebey, 1990; Reeser ve Leighninger, 1990). Ancak meslekleşmenin ilk yılları olan 1920'lerde söz konusu disiplinlerin sosyal hizmete katkısı yadsınamaz (Richmond, 1922).

Hayırseverlik Organizasyonu Topluluğu (Charity Organization Society) ve Yerleşim Evlerine (Settlement Houses) dayanan vaka çalışması yöntemi medikal model olarak tanımlanmakta ve bugünkü literatürde koruma ve güçlendirme kavramlarının karşıt anlamını ifade etmektedir (Elliott, 1993). Mesleğin ilk yıllarında müracaatçının analiz edilmesi ve bunun sonucunda teşhisin konularak tedavinin gerçekleştirilmesi uygulamada öne çıkan kavramlardı (Johnson, 2001). Medikal model olarak adlandırılan bu geleneksel yaklaşım ilerleyen yıllarda ampirik araştırmalara dayalı uygulamaların ortaya çıkmasını gerekli kılmış ve çevresi içinde birey yaklaşımı sosyal hizmet uygulamasının temeli haline gelmiştir (Blundo, 2013). Germain ve Gitterman, Pincus Minahan ve Meyer gibi birçok araştırmacının çalışmalarıyla bir dönüşüm içerisine giren sosyal hizmet sorun odaklı uygulamadan çözüm odaklı uygulamalara geçiş yapmıştır (Kreiviniene ve Rimkus, 2016, s. 84).

Müracaatçılar, sosyal hizmet ortamlarına yardım için gelmektedirler çünkü sorunları ve zorlukları bulunmaktadır. Bu noktada psikanalitik kuramlar ve uygulamalar bu zorlukların kökenini ve sürdürülen zorlukları anlamaya, bunları hafifletmeye veya ortadan kaldırmak için teknikler geliştirmeye odaklanmaktadır (Goldstein, 2009). Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların zorlu

yaşam koşullarıyla başa çıkma yollarını ve sosyal işlevselliklerinin olumlu yönlerini tanıma, onaylama ve bu yönlere saygı duyma konularında mesleki etkinlik içerisine girmektedirler. Uzmanlar bunu yaparken müracaatçılarının sorunlarına, zorluklarına ya da kişisel hatalarına bakıp yardım etmesi geleneksel yaklaşımı gösterirken söz konusu bireyin kendi yaşamının üzerindeki kontrolü sağlama becerisini artırması ise uzmanın pozitif bir yaklaşıma sahip olduğunu gösterir.

Literatürde mesleğin geleneksel yapıdaki yöneliminin varlığını sürdürdüğüne ilişkin çeşitli çalışmalar olduğu görülmektedir. Estonya'da korunma ihtiyacı olan çocukları değerlendirmede çocuk merkezli yaklaşım üzerine çocuk koruma alanında çalışan uzmanların deneyimlerinin araştırıldığı bir çalışmada çocukla birlikte çalışma yerine çocuğu etkileme davranışının geleneksel bir yaklaşım olduğu ve halihazırda müdahalelerde bu tutumun sürdürüldüğü görülmektedir (Toros, Tiko ve Saia, 2013). Aynı çalışmada araştırmacılar, çocuk merkezli yaklaşımın sosyal hizmet literatüründe sıkça vurgulanmasına rağmen Estonya'da son 10 yıldır durumun çok değişmediğini iddia etmektedirler (2013, s. 1018).

Medikal modelin sosyal hizmet uygulamasını etkilediği bir başka boyut ise psikoanalitik ve psikodinamik kuramlardır. Sosyal hizmetin geleneksel yaklaşımdan uzaklaşma sürecine yönelik yapılan çalışmalarda sosyal hizmetin psikanalitik teorilere fazlasıyla odaklandığı ve bu yüzden müracaatçılara ulaşmanın zor olduğu düşüncesi ön plana çıkmaktadır (Goldstein, 2007, s.7). Bunun yanı sıra sosyal hizmetin eşitlik, sosyal adalet, baskı karşıtlığı ve özgürlük gibi kavramlara yönelmesi geleneksel olarak da adlandırılan medikal modelden uzaklaşması anlamına gelmiştir. Bu noktada Specht ve Courtney (1994, s.15) yaptıkları bir çalışmada psikodinamik teorilere dayanan klinik sosyal hizmetin, psikososyal olmaktan çok dar anlamda psikoterapötik olduğunu ve zor problemlerle karşılaşan müracaatçılardan ziyade "endişeli durumlardaki" kaygıları tedavi etmeye odaklandığı eleştirisini getirmişlerdir.

Yeni Kavramsallaştırma: Pozitif Sosyal Hizmet

Pozitif sosyal hizmet modeli bağlamında kavramsal çerçevenin oluşturulmasının amaçlandığı bu çalışma bir bakıma geleneksel yaklaşımdan pozitif yaklaşıma geçiş süreci olarak da nitelenebilir. Bu bölümde bir taraftan pozitif sosyal hizmete ilişkin tanımlar ve güncel araştırmalar tartışılırken bir taraftan da kavramsal bir harita (Bkz. Tablo 2) sunularak bu modele ilişkin bir bilgi temeli oluşturulması hedeflenmiştir. Saleebey (2013, s.6) pozitif sosyal hizmeti "her şeyden önce müracaatçının olumlu özellikleri ve yetenekleri, becerileri, kaynakları ve istekleri hakkında derin bir farkındalık ve saygı tarafından yönlendirilmesi" olarak tanımlamaktadır. Diğer taraftan Adams ve diğerleri (2009) "sosyal hizmetin artık (genellikle olumsuz) iki seçenek arasında basit bir seçim değil, kapsayıcı ve eleştirel düşünceye dayalı alternatif çözümler arayışı" olarak açıklamaktadır.

Pozitif sosyal hizmeti bir müdahale yöntemi olarak tanımlayan Hillison (2019) bunun gerekçesi olarak uygulamanın müracaatçılara umut aşıladığı ve hayattaki amaçlarına ilişkin pozitif tutuma sahip olduklarını ileri sürmektedir. Benzer iddiaları taşıyan Cheung ve Leung (2020) tarafından yapılan bir

çalışmada *Kahkaha Yogası*¹ bir pozitif sosyal hizmet müdahale yöntemi olarak sunulmuştur. Bu yöntem bir taraftan müracaatçıların streslerini hafifletmelerine yardımcı olurken diğer taraftan sosyal hizmet uzmanları yoğun duygulanımın olduğu oturumlarda bu yöntemi bir öz-bakım aktivitesi olarak kullanabilmektedirler (2020, s. 288).

Kahkaha yogası gibi bir başka yeni terapi türü olan pirinç² (tepsisi) terapisinin pozitif bir yaklaşım olarak sosyal hizmet müdahalesindeki etkililiğine ilişkin Çin'in Guangzhou (n=42) ve Tianjin (n=88) şehirlerinde 130 sosyal hizmet uzmanı ve stajyerinin katıldığı karma yöntemle bir araştırma gerçekleştirilmiştir. İlk bölgedeki katılımcılara pirinç kullanarak sanat çalışmaları yaptıkları esnada *mutluluk* anahtar kelime olarak kendilerine verilirken ikinci bölgedeki katılımcılara bu anahtar kelime verilmemiştir. Araştırmanın sonuçları katılımcıların duygudurumlarında yüksek oranda iyileşme görüldüğünü ortaya koymaktadır. Özellikle birinci bölgede yönlendirilen katılımcıların puanları ikinci bölgede yönlendirilmeyen katılımcılarınkine göre daha yüksek bulunmuştur (Cheng vd., 2019). Araştırmanın sonuçları hem pozitif yaklaşımın hem de pirinç terapisinin etkililiğini ortaya koyması açısından önemlidir.

Pozitif sosyal hizmet kavramının önerilmesinin bir nedeni de sosyal hizmet uzmanlarının kariyerleri boyunca öz-bakımlarını sürdürmelerinin önemini anlamada yatmaktadır. Uzmanlar, müracaatçılar için iyileştirici etkiyi sağlamak için müdahalelerinin doğası gereği sürekli olarak empatik yaklaşımı kullandıklarından genellikle ikincil travmaya maruz kalırlar (Coaston, 2017). Bu model sosyal hizmetin güçlendirme odağını öne çıkarmaktadır. Uzmanların iş ortamındaki bu sorunları merhamet yorgunluğu olarak tanımlanmakta ve bunun önlenmesi için önerilen pozitif modelde müracaatçıları gibi uzmanların da öz-bakım becerilerinin yüksek olması mesleki ve kişisel gelişimlerinin önündeki stresörlerin etkilerine yönelik yüksek farkındalığa sahip olmaları anlamına gelmektedir (2017, s. 208-209).

Güçler perspektifi sosyal hizmetin geleneksel modelden pozitif olarak ifade ettiğimiz iyileştirici modele geçişe yol açmıştır. Güçler perspektifi "hizmet sunumunda yaygın olan müracaatçının sorunlarına, patolojisine ve eksikliklerine odaklanmaya yönelik mesleğin karşı denge oluşturduğu bir yaklaşım" olarak tanımlanmaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2016). Bu denge yaklaşımı sosyal hizmet uygulamalarını kökünden etkilemiş, uzman ve müracaatçı arasındaki mesleki ilişkinin boyutunu ve çerçevesini yeniden belirlemiştir. Sosyal hizmet uzmanlarının güçler perspektifinin kendi mesleki

¹ Kahkaha Yogası: Türkçe diline "kahkaha" veya "gülme" olarak tercüme edilen "Laughter Yoga" 1995 yılında Dr. Madan Kataria (tıp doktoru) tarafından grup etkileşim aktivitelerinde psikolojik ve sağlık faydalarını iyileştirmek amacıyla geliştirilmiştir. Simüle edilmiş kahkahalarla grup üyeleri anılarını hatırlamadan ya da herhangi bir düşünce ya da hisle ilişkilendirmeden kahkaha örüntülerini izlerler. (Cheung ve Leung, 2020, s.288-289)

² Pirinç (Tepsisi) Terapisi: Savaş ve istismar gibi olguların yarattığı travmanın iyileşmesinde kullanılan, duygular hakkında iletişim kurmaya ve ardından pozitif enerjyle kalmaya odaklanan bir dokunma aktivitesidir (Cheung, 2018).

uygulamalarını ne derece yönlendirdiğini araştıran bir çalışmada 17 uzman ile görüşülmüş ve sonuçlar iki ilkeyi ortaya koymaktadır. Buna göre mesleki ilişki müracaatçı ile uzman arasındaki en gerekli bileşen olup bu ilişkiyi karşılıklılık, iş birliği ve ortaklık gibi kavramların nitelediği sonucuna varılmıştır. İkincil olarak ise müracaatçının kendi kaderini tayin ilkesine olan bağlılığın yardım sürecinde müracaatçının yönlendirici rolünü yerine getirmesini sağladığı ortaya çıkmıştır (Schatz ve Flagler, 2004). Bu bulgular sosyal hizmette pozitif perspektifin uygulamayı ne derece şekillendirdiğini ortaya koyması açısından önemli bir kaynak özelliği taşımaktadır.

Sosyal hizmet müdahalelerinde tükenmişlik yaşayan sosyal hizmet uzmanları için pozitif bir kavram olan “merhamet memnuniyeti” kavramını öneren Radey ve Figley (2007) çalışmasında merhamet yorgunluğunun zararlarını tartışmanın yanı sıra merhamet memnuniyetinin uzmanlara önemli katkılarını ele almaktadır. Buna göre pozitif yönelimin merhamet memnuniyetini artırdığını dolayısıyla pozitif etkinin bireysel kaynakları harekete geçirdiğini kaynakların da pozitif etkiyi teşvik ettiğini öne sürmektedirler. Etki ve kaynak ilişkisinin ele alındığı bu çalışmada aynı zamanda öz-bakım becerilerinin üçüncü bir bileşen olarak sosyal hizmet uzmanlarının merhamet memnuniyetini artırıcı etkisi olduğuna inanmaktadırlar (2007, s. 208).

Tablo 2. Pozitif sosyal hizmet modeli kavramsal harita

Geleneksel sosyal hizmet	Pozitif sosyal hizmet	Açıklama
problem çözme	çözüm odaklılık	Uygulamada çözüm odağına geçiş (Kreiviniene ve Rimkus, 2016)
görüştürücü	konsensüs arayan	Sosyal hizmet uzmanı-müracaatçı ilişkisinde karar verme süreci (Leung ve Lam, 2018)
kıt kaynaklar	beceriklilik	Kıt kaynaklar karşısında alternatif yaratabilme (Coaston, 2017)
semptom risk zayıflık	güç kaynak değer	(Rashid, 2015)
Pişmanlık, karamsarlık	umut	(Rashid, 2015)
travma	büyüme için potansiyel	(Rashid, 2015; Baumeister vd., 2001)
yanlış olanı çöz kurtarma	güçlü olanı inşa et güçlendirme	(Gibbons vd., 2011)
kurtarıcı uzman	kolaylaştırıcı uzman	(Saleebey, 2013)
hizmet alan müracaatçı	sistemin parçası olan müracaatçı	(Gutierrez, 1990; Evans, 1992; Saleebey, 2013; Healy, 2014)
hastalık stres çatışma semptom zayıflık eksiklik	sağlık yeterlilik iş birliği güç erdem	Kendine yardım, katılım, müracaatçının yönlendirdiği etkinlikler (Adams, 2003), özgürleşme (Dominelli, 1997)
yanlışla odaklanma	öz hedef geliştirme	(Greene ve Lee, 2011)
merhamet yorgunluğu	merhamet tatmini	(Baumeister vd., 2001)
tükenmişlik	öz-bakım	(Baumeister vd., 2001)
		(Baumeister vd., 2001)
		(Rashid, 2015)
		(Rashid, 2015)
		(Saleebey, 2013)
		Pozitif değişim çözüm odaklı görüşmeyle mümkün olabilir (Lee, Uken ve Sebold, 2009)
		Müracaatçılarla tatmin duygusu yaratmak (Radey ve Figley, 2007)
		(Radey ve Figley, 2007)

Şimdiye kadar yapılan tartışmalar ışığında Tablo 2’de verilen karşılaştırma ve öne çıkan kavramlar pozitif sosyal hizmete ilişkin bir çerçeve oluşturma girişiminin ürünüdür. Bu çalışmada ele alınan kavramlar ışığında pozitif yönelim ve bu yönelime ilişkin açıklamalar tabloda verilmiştir. Buna göre pozitif sosyal hizmet, uygulama süreci hem uzman hem de müracaatçı sistemi açısından özün pozitif olarak yorumlanması ile başlamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yeni bir kavramsallaştırma olan pozitif sosyal hizmete ilişkin kavramsal bir çerçeve oluşturma amacı doğrultusunda literatürde yer alan araştırmalar ışığında bir tartışma yürütülmüştür. Psikoloji, psikoterapi ve psikiyatride son yıllarda görülen pozitif yönelim sosyal hizmet alanında güçlendirme yaklaşımıyla filizlenmeye başlamış ancak kurumsallaşma sürecini henüz tamamlamamıştır. Bu çalışma, Türkçe literatür için sosyal hizmette pozitif yönelimin somut adımları olarak kabul edilmelidir.

Güçlendirme, sosyal hizmetin değerlerinden biri olmayıp aynı zamanda müracaatçının güçlü yönlerini vurgulayan bir düşünme biçimidir, bir paradigma değişimidir. Güçlendirme, sosyal hizmet uzmanlarının uygulamalarında sorunları görmekten, müracaatçısının yaşadığı zorluklara rağmen bu zorluklarla nasıl başa çıktığını değerlendirmeye geçişi temsil etmektedir. Bu noktada Saleebey’in önerdiği gibi uzmanın temel odağında tanı, semptom veya problem değil müracaatçısının istekleri, arzuları, hobileri, umutları, hedefleri, bilgi ve becerileri bulunmalıdır. Uzman-müracaatçı ilişkisinde yakın iş birliği ve karşılıklı dayanışma daima vurgulanmalıdır. Gerçek yardım ortak konsensüs, iş birliği ve birlikte güç ile mümkün olmaktadır.

Bu noktadan hareketle pozitif sosyal hizmette uzman ve müracaatçı ilişkisinde önemli değişkenler olan umut ve değişim fırsatları müdahalelerde iyi sonuçlar alınması için gereklidir. Sosyal hizmet, müracaatçının tanısına karşı önerilen bir müdahale yöntemi seçmesi tamamen yanlış olacaktır. Böylesi bir tutum müracaatçının biricikliğini, karmaşıklığını ve bireyselliğini göz ardı etmeye yol açacaktır. Pozitif sosyal hizmet modeli müracaatçının arzularını, hayallerini ve isteklerini vurgularken, müracaatçının istediği her şeyin uygun olduğu anlamına gelmemektedir. Yakın iş birliği ve karşılıklı dayanışmanın önemi burada vurgulanmalıdır. İşbirliğini engelleyen istekler, müracaatçıya veya çevresindekilere zarar vereceği için bu istekler uzman tarafından karşılanmamalıdır. Güçlü yönleri vurgulayan bu modelin yalnızca pozitifliklere odaklanmadığını anlamak ve sorunu görmek önemlidir, ancak güçlü yönleri vurgulayan yardım, bu sorunları çözmenin farklı, çok daha pozitif bir yolunu sunar, bu yüzden pozitif sosyal hizmetin ayrılmaz bir parçası olarak sunulmaktadır. Yardım sürecinde standart rollere bağlı kalmak yerine pozitif yönelimli sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı, iş birliği için kendi eleştirel düşünce söylemlerini yaratmalıdır. Pozitif yönelim doğrultusunda uygulama yapmak, müracaatçıların hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmaya, müracaatçıların güçlü yanlarını ve kaynaklarını keşfetmeye, keşfetmeye ve bunlardan yararlanmaya yardımcı olmaya yönelik olacaktır. Bu bağlamda bu çalışmada bir kavramsal harita önerilerek sosyal

hizmet uygulamasına önemli bir bilgi temeli sağlayacağı düşünülmüş ve böylece bu konu üzerine yürütülecek ileri araştırma ve derleme çalışmalar zengin bir literatürün oluşmasına temel olması hedeflenmiştir.

Sosyal hizmetin güçlendirme ve çözüm odaklı yaklaşımlar bağlamındaki kavramsallaştırmasının pozitif sosyal hizmet modelinin oluşmasında ilk adımlar olup bu çalışmada ele alınan kavramlarla pozitif yönelimin daha görünür hale getirilmesi amaçlanmıştır. Uygulamada pozitif yönelim mesleki büyüme ve gelişme için bir rehber niteliğinde olup kurumsallaşma ve kavramlaşma sürecinin uzun ve meşakkatli bir yol olduğu kabul edilmektedir.

Kavramsal tartışmanın yapıldığı bu çalışmanın yanı sıra pozitif sosyal hizmetin kurumsallaşması ve uygulama süreçlerindeki etkililiğine ilişkin olgu sunumları, klinik çalışmalar ve deney-kontrol çalışmalarının yanı sıra ileri literatür çalışmalarına gereksinim olduğu açıktır. Nitel araştırmaya dayalı araştırma tasarımlarıyla pozitif sosyal hizmetin belirli durumdaki müracaatçılar (örn. istismar ve/veya şiddet mağduru bireyler) üzerindeki etkililiğinin derinlemesine araştırılarak yaşanan deneyimlere ışık tutulmasıyla ileri bilgilere ulaşılabileceği değerlendirilmektedir. Gerçekleştirilecek çalışmalar sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temeline katkı yapmasının yanı sıra kanıta dayalı uygulamaların zenginleşmesi adına önemli kazanımlar sağlayacaktır. Pozitif sosyal hizmet, alternatif bir uygulama yöntemi olarak değil aksine alandaki zengin uygulama repertuarı için tamamlayıcı bir yaklaşım olarak görülmelidir.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, R., Dominelli, L., ve Payne, M. (Eds.). (2009). *Critical practice in social work*. Macmillan International Higher Education.
- Adams, R. (2003). *Social work and empowerment*. Palgrave Macmillan
- Baumeister, R. F., Bratslavsky, E., Finkenauer, C. ve Vohs, K. D. (2001). Bad is stronger than good. *Review of general psychology*, 5(4), 323-370.
- Blundo, R. (2013). *Strengths-based framework*. In Encyclopedia of social work.
- Bonifas, R. P. ve Napoli, M. (2014). Mindfully increasing quality of life: A promising curriculum for MSW students. *Social Work Education*, 33(4), 469-484.
- Cagande, C., Messias, E. ve Peseschkian, H. (2020). *Positive Psychiatry, Psychotherapy and Psychology: Clinical Applications*. Springer,
- Chakhssi, F., Kraiss, J. T., Sommers-Spijkerman, M. ve Bohlmeijer, E. T. (2018). The effect of positive psychology interventions on well-being and distress in clinical samples with psychiatric or somatic disorders: A systematic review and meta-analysis. *BMC psychiatry*, 18(1), 1-17.
- Cheung, M., Xu, L., Liu, J., Chen, X., Leung, P. ve Huang, Y.J. (2019). Rice Therapy as a Positive

- Social Work Approach: Directive vs. Nondirective Outcomes, *Journal of Evidence-Based Social Work*, 16:5, 540-554.
- Cheung, M. ve Leung, C. A. (2020). Laughter Yoga as a Social Work Intervention. *Smith College Studies in Social Work*, 90(4), 288-301.
- Coaston, S.C. (2017). Self-Care through Self-Compassion: A Balm for Burnout. *Professional Counselor*, 7(3), 285-297.
- Crain, W. (2011) *Theories of development: Concepts and applications*. Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Csikszentmihalyi, M. ve Csikszentmihalyi, I. S. (Eds.). (2006). *A life worth living: Contributions to positive psychology*. Oxford University Press.
- David, S. A., Boniwell, I. ve Ayers, A. C. (Eds.). (2014). *The Oxford handbook of happiness*. Oxford University Press.
- Díaz, E. C., & González, J. C. S. (2012). The roots of positive psychology. *Papeles del psicólogo*, 33(3), 172-182.
- Dobiála, E. ve Winkler, P. (2016). Positive psychotherapy'according to Seligman and 'Positive Psychotherapy' according to Peseschkian: A Comparison. *Int J Psychother*, 20(3), 3.
- Dominelli, L. (1997). *Sociology for social work*. Macmillan International Higher Education.
- Dowlatabadi, M. M., Ahmadi, S. M., Sorbi, M. H., Beiki, O., Razavi, T. K. ve Bidaki, R. (2016). The effectiveness of group positive psychotherapy on depression and happiness in breast cancer patients: A randomized controlled trial. *Electronic physician*, 8(3), 2175.
- Elliott, D. (1993). Social work and social development: Towards an integrative model for social work practice. *International Social Work*, 36(1), 21-36.
- Eryılmaz, A. (2017). Pozitif psikoterapiler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(3), 346-362.
- Eryılmaz, A. (2020). *Meta Teori: Bir Gelişim ve Psikoterapi Kuramı Olarak Pozitif Psikoterapi*. Nobel Akademi.
- Evans, E. N. (1992). Liberation theology, empowerment theory and social work practice with the oppressed. *International Social Work*, 35(2), 135-147.
- Forgeard, M. J. C., Jayawickreme, E., Kern, M. L. ve Seligman, M. E. (2011). Doing the right thing: Measuring wellbeing for public policy. *International Journal of Wellbeing*, 1, 79–106.
- Fredrickson, B. L. ve Branigan, C. (2005). Positive emotions broaden the scope of attention and thought-action repertoires. *Cognition & emotion*, 19(3), 313-332.
- Frey, B. S. ve Stutzer, A. (2010). Happiness and public choice. *Public Choice*, 144, 557–573.
- Gable, S. L. ve Haidt, J. (2005). What (and why) is positive psychology?. *Review of general psychology*, 9(2), 103-110.
- Gee, E. M. T., Kobayashi, K. M. ve Prus, S. G. (2004). Examining the healthy immigrant effect in mid-to later life: findings from the Canadian Community Health Survey. *Canadian Journal on Aging/La Revue canadienne du vieillissement*, 23(5), S55-S63.

- Gibbons, S., Murphy, D. ve Joseph, S. (2011). Countertransference and positive growth in social workers. *Journal of Social Work Practice*, 25(1), 17-30.
- Goldstein, E. G. (2007). Social work education and clinical learning: Yesterday, today, and tomorrow. *Clinical Social Work Journal*, 35(1), 15-23.
- Goldstein, E. G. (2009). The relationship between social work and psychoanalysis: The future impact of social workers. *Clinical Social Work Journal*, 37(1), 7-13.
- Greene, G. J. ve Lee, M. Y. (2011). *Solution-oriented social work practice: An integrative approach to working with client strengths*. Oxford University Press, USA.
- Gutierrez, L. M. (1990). Working with women of color: An empowerment perspective. *Social work*, 35(2), 149-153.
- Hare, I. (2004). Defining social work for the 21st century: The International Federation of Social Workers' revised definition of social work. *International social work*, 47(3), 407-424.
- Healy, K. (2014). *Social work theories in context: Creating frameworks for practice*. Macmillan International Higher Education.
- Hillison, K. (2019). Positive Social Work: The Essential Toolkit for NQSWs. *Practice*, 31:2, 154-156.
- Johnson, L. C. (2001). *Socialinio darbo praktika*. VU: Specialiosios pedagogikos laboratorija.
- Joseph, A. J. (2015). Beyond intersectionalities of identity or interlocking analyses of difference: Confluence and the problematic of “anti”-oppression. *Intersectionalities: A global journal of social work analysis, research, policy, and practice*, 4(1), 15-39.
- Kern, M.L., Waters, L.E., Adler, A. ve White, M.A. (2015). A multidimensional approach to measuring well-being in students: Application of the PERMA framework, *The Journal of Positive Psychology*, 10:3, 262-271,
- Klein, W. C. ve Bloom, M. (1994). Social work as applied social science: A historical analysis. *Social Work*, 39(4), 421-431.
- Kreiviniene, B. ve Rimkus, V. (2016). Positive social work approach: The shift from “work” towards “social”. *Tiltai*, 73(1), 83-96.
- Lai, D. W. ve Andruske, C. L. (2014). Uncovering the hidden treasures and strengths: Contributions of aging Chinese in Canada. *International Journal of Sociology of the Family*, 71-96.
- Lee, J. J. ve Himmelheber, S. A. (2016). Field education in the present moment: Evaluating a 14-week pedagogical model to increase mindfulness practice. *Journal of Social Work Education*, 52(4), 473-483.
- Lee, M. Y., Uken, A. ve Sebold, J. (2009). Accountability for change: Solution-focused treatment for domestic violence offenders. In P. Lehmann & C.A. Simmons (Eds), *Strengths-based batterer intervention: A new paradigm in ending family violence* (pp. 55–86). New York: Springer.
- Leung, T. T. ve Lam, B. C. (2019). Building consensus on user participation in social work: A conversation analysis. *Journal of Social Work*, 19(1), 20–40.
- Lopez, S. J. ve Snyder, C. R. (Eds.). (2011). *The Oxford handbook of positive psychology* (2nd ed.).

New York, NY: Oxford University Press.

- Maslow, A. H. (1968). *Toward a psychology of being* (2nd ed.). New York, NY: Van Nostrand Reinhold.
- Meyer, C. (1990) 'Repairing our Fractured Profession', Columbia University Alumni Newsletter, Fall/Winter: 2-3.
- Mueller, G. E. (1958). The Hegel Legend of "Thesis-Antithesis-Synthesis". *Journal of the History of Ideas*, 19(3), 411-414.
- Müller, R., Gertz, K. J., Molton, I. R., Terrill, A. L., Bombardier, C. H., Ehde, D. M. ve Jensen, M. P. (2016). Effects of a tailored positive psychology intervention on well-being and pain in individuals with chronic pain and a physical disability. *The Clinical journal of pain*, 32(1), 32-44.
- Ogden, L. P. ve Rogerson, C. V. (2019). Positive social work education: results from a classroom trial. *Social Work Education*, 1-15.
- Peseschkian, N. ve Walker, R.R. (1987). *Positive psychotherapy theory and practice of a new method*. Berlin, Springer-verlag, s.156- 257.
- Peseschkian, N. (1987). Basic Capacities. In *Positive Psychotherapy* (pp. 93-151). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Peseschkian, N. (1996). Die Positive Psychotherapie. In *Das Geheimnis des Samenkorns* (pp. 22-40). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Peterson, C., ve N. Park. 2003. Positive psychology as the evenhanded positive psychologist views it. *Psychological Inquiry* 14:141-46.
- Peterson, C. (2004). Positive social science. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591(1), 186-201.
- Peterson, C. (2006). *A primer in positive psychology*. Oxford university press.
- Pina, I., Braga, C. D. M., de Oliveira, T. F., de Santana, C. N., Marques, R. C. ve Machado, L. (2020). Positive psychology interventions to improve well-being and symptoms in people on the schizophrenia spectrum: a systematic review and meta-analysis. *Brazilian Journal of Psychiatry*, (AHEAD).
- Quinlan, D. M. (2017). Transforming our schools together: A multi-school collaboration to implement positive education. In *Positive psychology interventions in practice* (pp. 123-142). Springer, Cham.
- Rashid, T. (2015). Positive psychotherapy: A strength-based approach. *The Journal of Positive Psychology*, 10(1), 25-40.
- Reeser, L. C. ve Leigninger, L. (1990). Back to our roots towards a specialization in social justice. *J. Soc. & Soc. Welfare*, 17, 69.
- Richmond, M.E. (1922). *What is Social Casework?* New York. Russell Sage Foundation.
- Rogers, C. R. (1962). The interpersonal relationship: The core of guidance. *Harvard educational*

review.

- Rozin, P. ve Royzman, E. B. (2001). Negativity bias, negativity dominance, and contagion. *Personality and social psychology review*, 5(4), 296-320.
- Saleebey, D. (1990). Philosophical disputes in social work: Social justice denied. *J. Soc. & Soc. Welfare*, 17, 29.
- Saleebey, D. (2013). *The Strengths perspective in social work practice*. 6th ed. Boston: Pearson.
- Sarı, T. ve Schlechter, A. D. (2020). Positive Psychology: An Introduction. In *Positive Psychiatry, Psychotherapy and Psychology* (pp. 33-46). Springer, Cham.
- Schatz, M. S. ve Flagler, M. N. (2004). Examining How Professionals Describe the Strengths Perspective in Their Practice. *The Journal of Baccalaureate Social Work*, Vol. 9, No, 2, p. 63-77.
- Schueller S.M. ve Parks A.C. (2014). The science of self-help. *Eur Psychol*, 19(2):145-55.
- Seligman, M.E. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5-14.
- Seligman, M.E.P. (2006). *Learned optimism: How to change your mind and your life*. Vintage.
- Seligman, M.E.P. (2011). *Flourish*. New York, NY: Simon & Schuster.
- Seligman, M. E.P. (2012). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Simon and Schuster.
- Sheafor, B. W. ve Horejsi, C. R., (2016). *Sosyal hizmet uygulaması: Temel teknikler ve ilkeler*. Nika Yayınevi.
- Solomon, B. B. (1976). *Black empowerment: Social work in oppressed communities*. New York: Columbia University Press
- Solomon, B. B. (1987). Empowerment: Social work in oppressed communities. *Journal of Social Work Practice*, 2(4), 79-91.
- Specht, H. ve Courtney, M. (1994). *Unfaithful angels: How social work has abandoned its mission*. New York: The Free Press.
- Specht, H. (1990). Social work and the popular psychotherapies. *Social Service Review*, 64(3), 345-357.
- Tavakoli, N., Broyles, A., Reid, E. K., Sandoval, J. R. ve Correa-Fernández, V. (2019). Psychological inflexibility as it relates to stress, worry, generalized anxiety, and somatization in an ethnically diverse sample of college students. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 11, 1-5.
- Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri* (A. Karatay, Trans.). Ankara: Nika Yayınevi.
- Tew, J. (2002). Going social: championing a holistic model of mental distress within professional education. *Social Work Education*, 21(2), 143-155.
- Thomas, M. ve Pierson, J. (1995) *Dictionary of Social Work*, London, Collins Educational.
- Toros, K., Tiko, A. ve Saia, K. (2013). Child-centered approach in the context of the assessment of children in need: Reflections of child protection workers in Estonia. *Children and Youth Services Review*, 35(6), 1015-1022.

Valiente, C., Contreras, A., Peinado, V., Trucharte, A., Martínez, A. P. ve Vázquez, C. (2021). Psychological adjustment in Spain during the COVID-19 pandemic: Positive and negative mental health outcomes in the general population. *The Spanish Journal of Psychology*, 24, E8.